

Deontologia civilizației universale

Lucia MUREȘAN,
ANSVSA

muresan.maria@ansvsa.ro

Motto:

„Suntem în faza unei noi epoci care se naște și care, depășind Adevărurile și Oamenii, stabilește modestul loc al fiecărui adevăr, al fiecărui om, unind adevărurile și unind umanitatea.”

(Anton Dumitriu)

Rezumat:

Pornind de la relația de implicare reciprocă generată, la diferite niveluri, între cultura și civilizația unei comunități - oraș, stat, continent, etc..., lucrarea expune o nouă paradigmă cultural-științifică - paradigma integralist-transdisciplinară - și modul în care, prin intermediul său, deontologia civilizației poate fi numită, proiectată și exprimată la nivel universal. Paradigma integralist-transdisciplinară (ITD), obținută prin conjugarea integralismului lingvistic coșerian (unicul sistem integralist științific recunoscut academic) cu transdisciplinaritatea (noua metodologie științifică derivată din fizica cuantică, validată de asemenea la nivel academic-universitar) - poate genera modele noi de lucru prin care, sistemele actuale administrative în primul rând dar și cele juridice și legislative, se redresează. Paradigma ITD redefineste obiectele de studiu / activitate ale marilor cadre multidisciplinare actuale aflate în impas, - pornind de la aspectele de relaționare (comunicare) pe care le conjugă corect cu funcționalitatea și organicitatea sistemelor (modelelor) de lucru pe care le prefigurează, - „corect” însemnând universal valabil. Lucrarea definește condițiile și principiile sine qua non care asigură durabilitatea unei comunități, al cărei nucleu generativ trebuie să fie corecta relaționare, - propunând și instrumente concrete în sensul acestei dezvoltări.

Cuvinte cheie: occident, integralism, transdisciplinaritate.

Dezvoltarea armonioasă a unei comunități umane, la orice nivel (local, statal, regional, etc...), se definește astăzi prin aspecte care trebuie să răspundă, corect, unei culturi de tip *integrativ*; aceasta semnifică aducerea *coerentă* în activitatea curentă (civilizație) a valorilor aparținând atât științelor exacte cât și științelor umane – dar și, de asemenea, valorilor celorlalte forme ale culturii: limbaj, artă, religie, mit, tehnică și filosofie.

Această „cultură de tip integrativ”, care conține toate ingredientele unei civilizații funcționale, trebuie pusă în scenă dinamic atât de nucleele decizionale ale societății cât și, în același timp, de fiecare membru al comunității în parte – ceea ce răspunde esențial unei *civilizații coerente planetar*. Dincolo de faptul că o asemenea situație pare de neatins - pentru a o face totuși posibilă, trebuie cu siguranță să precizăm, mai întâi teoretic, care ar fi pilonii esențiali ai unui asemenea model - pentru a vedea apoi cum putem, prin decizii *asertive*, să îl instituim.

De ce avem nevoie așadar de o deontologie universală a civilizației, de unde necesitatea gândirii de tip universal și cum de este posibilă o deontologie a civilizației universale, - ce anume face ca un model de civilizație să fie de tip universal? - sunt întrebările la care articolul de față propune un răspuns succint, actual.

Termenii „cultură” și „civilizație” sunt asumați de această lucrare în sensul operei logicianului Anton Dumitriu, cunoscut pentru studiile sale remarcabile în domeniu (Orient și Occident, Culturi eleate și culturi heracleitice, etc...) – studii prin care este elucidată esențial relația dintre cei doi termeni. Prin enunțarea aspectelor fundamentale din opera lui A. Dumitriu, intenționez desprinderea principiilor esențiale ale unei civilizații conjuncte cu cultura - congruente cu cercetarea proprie, care propune pentru reformarea administrației publice a statului dar și europene, o nouă paradigmă epistemologică - epistemologia integralist-transdisciplinară respectiv, modelul de lucru integralist-transdisciplinar.

„(...) *Cultura, în general, este sistemul de principii după care are loc întreaga activitate, pe toate laturile, a unei colectivități*” - iar atunci când această activitate are loc înafara unui asemenea sistem, ea este haotică, rezultând o civilizație „neordonată” (A. Dumitriu, 1987, 108). O asemenea colectivitate nu a reușit încă să „secrete” o cultură, nu a ajuns la maturitate, spune în continuare A. Dumitriu. Civilizația nu este un caracter esențial al culturii, ci numai organicitatea sa manifestă: *dacă ne găsim în fața unei civilizații organizate, este sigur că ea exprimă o cultură*; dezvoltarea extraordinară a unei civilizații nu este însă semnul sigur al unei culturi mari, căci numai după gradul de *organicitate* al ei se poate judeca nivelul cultural respectiv. „Dacă înțelegem că nu cultura secretă civilizația, ci numai o organizează ca expresie a ei, civilizația nu mai e o condiție necesară a culturii; între ele nu există un raport de implicație de la antecedent la consecvent. Dar acest raport există între cultura și organicitatea unei civilizații corespunzătoare” (A. Dumitriu, 1987, 109); așadar, doar dacă această civilizație este dublată de o structură principială, ea exprimă existența unei culturi.

În cultura occidentală se constată *absența unei organicități culturale*, remarcă mai departe A. Dumitriu; „constatăm, de asemenea, o dezvoltare uluitoare a unei activități care nu integrează actul într-un sistem principial. Încheierea noastră nu

poate fi, fatal, decât că nu ne aflăm în fața unei culturi superioare pe măsura unei civilizații împinsă la o dezvoltare maximă” (A. Dumitriu, 1987, 109). Din toate aceste motive A. Dumitriu precizează că *civilizația europeană este relativ tânără, lipsită de maturitate*: „Cultura tânără a Occidentului, neorganizată încă pe niște principii unitare, nu a avut forța necesară să imprime o direcție unică și definită activității noastre civilizatoare.” (A. Dumitriu, 1987, 109).

A. Dumitriu citează, mai mult, cercetări recente asupra primitivelor și animalelor care au demonstrat că există, chiar și la animale, un instinct tehnic, acesta nefiind propriu omului; „intervenția culturii se manifestă, astfel, numai în modalitatea și organicitatea unei civilizații și nu, pur și simplu, în facultatea de a fabrica” - conchide autorul, - sau de a dispune elementele fabricate, am putea adăuga noi acum, în plină eră de implementare a comunicării electronice în comunitate, înainte de a beneficia de *principii clare de relaționare* interumane, interinstituționale, inter/trans-guvernamentale/statale - pe care acest instrument *facilitator* al comunicării să se poată insera. În afara acestor coordonate ale relaționării - organizării, care să fie durabile într-adevăr, să fie prin urmare bazate pe principii organice (care să poată da seama de organizarea funcțională a unui organism comunitar), aceste instrumente „golemice” - supradimensionate / excrescute în afara unor principii organice coerente cu sistemul, se întorc într-o anumită măsură împotriva omului prin faptul că la un anumit nivel prag au un destin autonom - independent de voința personală-comunitară a omului. *Un prim principiu pe care îl putem desprinde așadar este acela că avem nevoie de intervenția organică a culturii în civilizație - o intervenție care, prin principii, să poată organiza.*

În timp ce cultura semnifică viața spirituală a omului, dimensiunea umană care caută să se întemeieze înafara contingențelor concrete (dar ale cărei valori întemeiate, recunoscute, trebuie să fundeze civilizația aferentă) - „civilizația ar însemna viața *civilis*, viața în cetate, cum era în trecut, sau viața în cetăți, cum este în prezent, când e vorba de o națiune sau de națiuni federale”- fiind deci aspectul uman tributar unor constrângeri necesare. Poți fi civilizată fără a fi cult - civilizația fiind mai mult o problemă de educație civică decât intelectuală în sensul strict al cuvântului; se poate imagina o colectivitate total incultă - nu se poate însă să existe o societate complet lipsită de orice civilizație - deoarece societatea presupune un minimum de convenții, o serie de unelte elementare, care toate sunt opere de civilizație (A. Dumitriu, 1987, 117). Relațiile dintre oameni și oameni, dintre oameni și natură (realitate, am spune, împreună cu transdisciplinaritatea), se exprimă direct prin ele. *Fundamentarea acestor relații este o operă de cultură*, precizează A. Dumitriu și abia această fundamentare poate susține o civilizare autentică.

Un al doilea principiu pe care putem să îl extragem prin urmare din opera marelui logician - congruent cu paradigma integralist-transdisciplinară - este acela că fundamentarea organicității culturale a unei civilizații pornește de la relații - de la modul relaționării într-un sistem.

Al treilea principiu pe care îl putem deduce, oarecum contrar tezelor lui A. Dumitriu, este necesitatea stabilirii unei culturi de tip axiomatic. „Cultura europeană nu a izbutit să se axiomatizeze și de aceea nu formează un corp de doctrină bine definit, ne spune autorul; ea este deschisă, falsul și adevărul nefiind întotdeauna

absolut distincte” (A. Dumitriu, 1987, 121). Toate teoriile științifice cunoscute pledează pentru acest tip de „deschidere” în care, pentru ca un sistem să fie coerent, axiomele / propozițiile sale fundamentale trebuie să fie necontradictorii – avantaj care însă, ar trebui plătit prin incompletitudine, spune teorema godeliană a incompletitudinii sistemelor formale. Dar ideea că un sistem nu poate fi coerent și complet în același timp se impune ea însăși, paradoxal, ca și moment logic coerent și complet în cultura occidentală – nefiind negată încă de nici o teorie sau aport cultural (foarte) cunoscut. Persistența acestei matrici de gândire în cultura occidentală actuală este un fapt incredibil deoarece ea *duce inevitabil la o depresie a demersurilor reale, la inconsistența și / sau incompletitudinea tuturor acțiunilor noastre* – pe scurt, a civilizației de tip occidental. Abia aceasta sugerează esențial necesitatea unei schimbări *radicale* care trebuie să aibă loc în gândire și activitate pentru a reforma state, administrații, uniuni; o schimbare paradigmatică actuală utilă trebuie să aibă amploarea acestei transgresiuni.

Ideea că orice ai face este ori incomplet, ori incoerent – erodează astăzi fundamental orice demers, orice proiect pe termen lung - inclusiv cel de unificare europeană. Se speră în fond că în timp, lucrurile se vor conjuga oarecum de la sine – importantă fiind intenția și unele impulsuri orientate în acest sens – dacă se întâmplă să apară. Dar un asemenea model de lucru este totuși mult prea orb pentru a califica integrarea europeană – care are nevoie la orice nivel al subsidiarității sale de o viziune coerentă și completă asupra acestui demers. A. Dumitriu pledează pentru „heracleitismul” culturii de tip occidental (devenirea continuă – lipsită însă de coordonate clare / „Toate curg”, afirmă Heraclit) în fața „eleatismului” oriental (gândirea orientală fiind coerentă dar închisă, nemșcată de milenii, - incompletă așadar / „Schimbarea este imposibilă”, spune Zenon din Eleea) - fără a găsi însă o soluție actuală pentru colaborarea constructivă dintre cele două mari direcții milenare ale lumii, despre care spune că este absolut necesară pentru ieșirea din impasul actual al omului occidental. Precizând că nu poate fi vorba de un simplu sincretism sau import al unor idei dintr-o cultură în alta, autorul arată complementaritatea acestor direcții fundamentale în cadrul unui demers actual de reconstituire a atitudinii omului pentru sine și pentru comunitate în același timp. Soluția pe care o vede, arc peste timp, este *homo creator*, arătând că fiecare om trebuie să se construiască pe sine în libertate deplină a gândirii, prin aceasta aducându-și contribuția proprie, unică, la realizarea omenirii; adevărul se construiește în dinamica acestei complementarități progresiv și toți oamenii trebuie să contribuie, treptat, la continua (trans)formare a umanității.

Axiomatizarea apare în cultură o dată cu apariția logicilor polivalente - adică, atunci când a devenit necesar un nou tip de raționament, care să permită articularea coerentă a unor fapte contradictorii pentru gândirea liniară - mecanicistă occidentală de până atunci – fapte care se dovedeau totuși în același timp certe, acreditate fiind experimental. După cum se știe, cultura occidentală nu a adoptat încă, organic (trans-formator) nici un fel de logică polivalentă (noi bazându-ne, tradițional, pe logica bivalentă „adevărat” și „fals” în dezbateri – *tertium non datur*). Tot mai mulți autori actuali însă pun problema inserării în civilizația noastră, în mod tradițional fluidă, pentru re poziționarea ei față de

momentul dificil, stagnant și impropriu din acest motiv, actual – a unei logici trivalente, cel puțin. Este spre exemplu cazul marelui logician român Ștefan Lupașcu – al cărui „terț inclus”, bazat teoretic pe indubitabile fapte cuantice, este preluat de acad. Basarab Nicolescu într-un sistem metodologic ternar, radical diferit de metodologia științifică actuală, care este „binară”, utilizând în toate demersurile sale logica terțului exclus; această nouă metodologie, având la bază un sistem de trei axiome / piloni fundamentali (existența mai multor niveluri de realitate – *axioma ontologică*, logica terțului inclus – *axioma logică* și complexitatea – *axioma epistemologică*) aparține Modelului transdisciplinar al realității și este sursa unor importate demersuri de transpunere a culturii și civilizației pe noi baze de raționament, în acord deschis cu marile provocări actuale, în întreaga lume.

Așa cum am mai arătat, dincolo de toate aceste demersuri înnoitoare – care toate sunt legate, în opinia mea, de stabilirea conexiunilor axiomatice cu diferite tipuri de logici care dau seama despre realități concrete provocatoare pe care trebuie să le acceptăm - există un fapt cultural actual, un model *complet și coerent* al unei asemenea noi științe despre care exegeții spun fără excepție că este un miracol al culturii - în contextul în care autorul ei, Eugen Coșeriu, „colosul din Germania”, a trăit și a scris într-o modestie și erudiție exemplare, proprie am putea spune poporului autentic român. „Lingvistica integrală” reprezintă o revoluție copernicană în gândire, pentru a cărei asimilare chiar în sânul lingvisticii ar mai fi necesar un secol, spun exegeții coșerieni, – și în interiorul căreia, „investigația completă și coerentă a întregului domeniu este teoretic întemeiată și practic, legitimă și organizată”, afirmă profesorul M. Borcilă, considerat adesea chiar de Coșeriu ca fiind cel mai important cunoscător actual al lingvisticii integrale (M. Borcilă, 2003).

În cercetarea proprie am argumentat posibilitatea reîntemeierii întregii culturi în perspectiva integralismului lingvistic (numind acest cadru *dinamic* „Integralism cultural” – L. Mureșan, 2012), observând că acesta respectă în constituirea sa exercițiul efectiv al terțului inclus, mai multor planuri / niveluri de realitate și complexitatea reală a faptelor, nesimplificând nimic abuziv ci antrenând elementele ireductibile, esențiale ale limbajului, în demersuri ternare argumentate exemplar – fiind astfel, congruent cu metodologia transdisciplinară. Modalitatea în care aceste două doctrine se pot conjuga, realizând modele de lucru integralist-transdisciplinare, face în continuare obiectul unor studii teoretice și practice concrete la nivel de administrație publică centrală – care însă se pot implementa la orice nivel public administrativ, constituindu-se într-un demers actual alternativ de redresare – reconfigurare a pilonilor fundamentali ai statului integrativ european.

Respectând dinamic complexitățile tuturor elementelor constitutive ale limbajului / lingvisticii, pe care le aduce la un prag unitar exemplar de preluare sistematică la nivelul unui singur model – *care devine astfel, integralist* – putem afirma că lingvistica integrală, *integralismul constituit pe fundamentul disciplinei pilot a culturii, în fapt*, - se detașează optim de teorema godeliană a incompletitudinii, construind astfel un sistem unic în cultură în acest moment. Actualitatea în câmpul cunoașterii a teoremei godeliene, căreia nu i se contestă, paradoxal, veridicitatea absolută, mărturisește teama de a nu pierde acest pas câștigat cu greu, - înfrângerea spiritului adevărurilor imuabile - care ar bloca tocmai

cea ce este propriu culturii occidentale: continua (trans)formare, adevărul care se construiește, nefiind dat o dată pentru totdeauna. Să nu confundăm însă spiritul heracleitic al culturii occidentale cu necesitatea validării absolute a teoremei lui Godel – căci acesta ar fi tocmai un contraargument; această teoremă este valabilă la rândul ei tot pentru un anumit moment al culturii – și anume, doar pentru spiritul accidental staticist al culturii occidentale în care, din nefericire, actualmente ne încadrăm. Doctrina coșeriană a integralismului repune însă în drepturi însăși *dinamicitatea* spiritului / rațiunii (con-științelor), care este axul central al teoriei sale - constituindu-se astfel într-un veritabil *punct arhimedic* de redresare a culturii de tip occidental și, foarte plauzibil, a demersului european.

Cu ocazia articulării modelului integralist-transdisciplinar al culturii (comunicării) am remarcat că există astăzi un staticism al gândirii și activității occidentale, contrar spiritului occidental propriu-zis definit de mari oameni de cultură ai lumii, acela al continuei deveniri; blocajul se datorează întru totul gândirii de tip fragmentarist, incriminată de tot mai mulți autori ca fiind esențial destructurantă. Esențializând în continuare, trebuie spus că *spiritul fragmentarist însuși se datorează gândirii binare* - logicii simpliste, liniare, a tertului exclus. Acest spirit binar reprezintă capcana incredibilă a „demersului” actual administrativ european (nu se mai poate spune în fapt că ar fi vorba de un demers), infiltrat în cercuri vicioase însăși la nivelul gândirii din universități; universitatea și-a abandonat treptat astfel menirea în lume, aceea de a forma oamenii în spirit universal (B. Nicolescu). Așa cum spunea, poate prea dur, A. Dumitriu: „Occidentul, această lume bizară unde inteligența, într-un elan prea mare, s-a întors distructiv împotriva ei însăși, s-a înfrânt singură” – afirmație pe care o asimilăm doar unui semnal de alarmă, aducând în discuție alterativa rațiunii integraliste.

Desigur, nu este posibil în acest cadru restrâns să descriem integralismul coșerian – cert este însă că integrarea europeană nu mai poate sta astăzi pe piloni intuitivi ci, are nevoie de o bază științifică reală, extrem de diferită de cea actuală, fragmentaristă (pozitivistă) – iar integralismul o poate oferi. Bazele integralismului sunt puse între anii 1950 – 1960, coincident cu anii de întemeiere ai Uniunii Europene și studiile integraliste au înflorit de atunci în marile universități ale lumii în paralel cu dezvoltările integrării europene, oferind un câmp de lucru important pentru articularea științifică a acestor necesare dezvoltări. Principiul fundamental al integrării se desprinde cu necesitate din modul în care Coșeriu rezolvă, prin *analize ternare*, aspectele contradictorii de la interfața teoriilor comune ale limbajului cu realitatea concretă - care este atât actuală cât și virtuală. Integrarea funcționează din acest motiv numai pe baze axiomatice, *întregul fiind întotdeauna mai mare decât suma părților* – și aceasta este (trebuie să fie) supremația integrării europene asupra uniunilor de tip federal (sumativ).

Un plan științific real al integrării trebuie cu atenție pus în pagină, având în vedere principiile corecte ale acestui amplu demers, pentru a dezvolta activități de tip integrativ și nu sumativ - pentru a nu se cădea în simpla federalizare; este necesară în acest sens dezvoltarea *atelierelor integralist-transdisciplinare* în toate domeniile de activitate, la început sub forma proiectelor pilot (la nivel guvernamental central / al instituțiilor centrale) care apoi pot fi implementate în

cascadă, la nivel local. Diferența dintre integrare și însumare face spre exemplu ca proiectele pilot actuale (asumate metodologic științific inevitabil binar) să nu poată fi cu adevărat utile – mesajul fragmentarist intrând în extincție prin definiție cu mult înainte de a da rezultatele scontate. Câteva consecințe ale fragmentarismului și respectiv integralismului în comunitate pot fi prezentate într-un tabel sinoptic succint (Fig.1).

FRAGMENTARISM (logică binară)	INTEGRALISM (logică ternară)
Viziune statică (sincronie – diacronie)	Viziune DINAMICĂ / CREATIVITATE (sincronie, diacronie și istorie)
Procesualitate binară Metodologie binară Proiectele pilot – simulacre	Procesualitate TERNARĂ Metodologie ternară Proiecte pilot – Implementare
Cauzalitate locală (singura /dominantă)	Cauzalitate UNIVERSALĂ (patru tipuri de cauzalitate)
Intruziunea principiului naturalist în științele umaniste (culturii)	Principiile ȘTIINȚELOR UMANISTE diferențiate de principiul naturii
Federalizare „Întregul” este reprezentat de suma părților	INTEGRARE Întregul este mai mare decât suma părților
Istoria este redusă la o simplă descriere (nu se poate învăța din astfel de istorie)	Diferențierea ISTORIE – DESCRIERE; Istoria implică viziune, concept, instrumentar universal (și nu naturalist)

Figura 1. Tabel sinoptic cu consecințe ale gândirii binare și ternare în comunitate

Alte principii care pot fi preluate din studiile despre cultură și civilizație ale logicianului Anton Dumitriu - sunt *repunerea în drepturi a filosofiei*, astăzi marginalizată – vorbim însă despre o filosofie științifică, prin care se recuperează practic dreptul la viziune, imagine de ansamblu a unei situații, fără de care nu se pot construi strategii și nu se poate înainta (situație vizibilă în toate domeniile); *colaborarea și nu competiția* trebuie să ghideze dezvoltarea comunităților (în acest sens trebuie înclinată balanța în educație, unde copiii sunt deprinși să lupte unii cu alții pentru a se departaja – și nu să conlucreze, pentru a înainta); *deprinderea spiritului științific* ca și regulă a învățării: conștiința, nemaifiind un element pasiv de receptare, ar deveni un instrument care dirijează însăși modalitatea reprezentărilor noastre, spune A. Dumitriu. („Cunoștințele formează punctele de oprire a gândirii; în aceste puncte, gândirea nu mai este liberă”, iar libertatea gândirii nu constă atât în formularea unor noi și grandioase teorii – ci mai ales în faptul că ele sunt găsite imperfecte de propriul lor creator, că vor trebui depășite, întregite prin altele – A. Dumitriu, 1987). În acest sens, tehnicianul (cel care practică știința și nu omul de

știință) aplică orb metodele științei și rezultatele ei, astfel încât tehnicianismul poate deveni periculos pentru dezvoltarea culturii și civilizației, fiind extrem de frecvent întâlnit – privilegiat în societatea noastră, atrage atenția A. Dumitriu.

Este greu de admis pentru foarte mulți dintre noi faptul că, având în vedere generalizarea dezintegrării treptate a sistemelor administrativ decizionale și, aferent, a activităților care caracterizează astăzi sistemele umane (civilizația), responsabilitatea cheie este a tipului de cultură în care trăim. Câteva din problemele concrete ale unei administrații publice în cultura de tip fragmentarist - din perspectiva integralist-transdisciplinară, ar fi: lipsa diferențierii între a institui și a administra, lipsa de definire a actului consilierii, separarea completă a executivului de decizional - sistemul piramidal fiind astfel complet nefuncțional, expertiză tehnică înalt majoritară față de expertiza științifică (dezafectarea practic a administrației publice de la știință), nivelul minor al expertizei (secretarial, gimnazial), competiție mult exacerbată în detrimentul colaborării, lipsa comunicării - coordonării inclusiv extrasistem, lipsa completă a creativității (nu este permisă pentru că nu are nici o bază de reprezentare), etc....; toate aceste aspecte pot fi descrise precis și redresate în cadrul unui program integralist-transdisciplinar de guvernare.

Putem afirma împreună cu transdisciplinaritatea că la baza tuturor acestor probleme se află metodologic existența a peste 8000 de discipline neintegrate instituțional – situație care necesită în mod evident depășirea criteriilor de relaționare pluri și interdisciplinară. Din punct de vedere integralist, vorbim de lipsa fundamentală din proiectul integrării (statelor, activităților) a principiului conceptualizat al integrării dar și a celorlalte principii care decurg din reșezarea integralistă a principalelor direcții de dezvoltare umană. Aceste două doctrine pot colabora la dezvoltarea *modelului universal al civilizației*, fiind complementare; ne vom opri aici doar la ilustrarea, în sensul acestei complementarități, a congruenței dintre principiile deontologiei culturii (E. Coșeriu, 1999) – și exigențele fundamentale ale transdisciplinarității (B. Nicolescu, 1999). Cerințele privind respectarea obiectului real de studiu (condiția primordială în ambele perspective), spre exemplu - sunt garantate în egală măsură de o atitudine transdisciplinară ca și de o deontologie a culturii (Fig.2).

Principiile deontologiei culturii	Exigențe transdisciplinare
1. Principiul realismului sau al obiectivității, al absolutei obiectivități (a considera în egală măsură aspectele actuale și virtuale ale realității); "a spune lucrurile cum sunt"	Prima cerință a transdisciplinarității este respectarea „Obiectului Transdisciplinar” (a ține seama de nivelurile multiple de realitate ale obiectului concret); „realitatea este ceea ce rezistă unor false reprezentări”
2. Principiul omului sau al cunoașterii originare (referință la Husserl); obiectul activității culturale, libere și creatoare, este infinit - el este identificat prin coincidența dintre <i>verum</i> și <i>certum</i>	A doua cerință a transdisciplinarității privește „Subiectul Transdisciplinar”, care trebuie să țină seama, coerent și izomorf cu nivelurile de realitate ale obiectului, de nivelurile sale multiple de percepție (referință la Husserl)
3. Principiul tradiției – cercetarea tradiției este vitală în vederea înțelegerii	Tradiția are poziție și validitate ireductibile în sensul cercetării pentru a înțelege

amplitudinii reale a aspectelor studiate	amplitudinea reală a problemelor luate în lucru
4. Principiul antidogmatismului (cercetarea teoriilor, modelelor similare pentru a vedea în ce sens acestea și / sau propria teorie pot să primească îmbunătățiri)	Antidogmatismul: sunt cercetate în permanență modelele și teoriile cu aspecte congruente pentru o poziționare corectă culturală
5. Principiul etic: cercetătorul este privit prin prisma de cetățean al comunității; este în același timp <i>principiul utilității publice</i> (știința trebuie popularizată adecvat)	Activitatea transdisciplinară este întotdeauna a unui subiect în comunitate / univers

Figura 2. Congruențe între deontologia culturii și transdisciplinaritate

Atunci când susținea pentru prima oară, la Cluj, conferința „Deontologia culturii”, Eugen Coșeriu spunea: „În program, această conferință a fost intitulată ontologia culturii. (...) A fost însă o greșală justificabilă, fiindcă poate vom susține că ontologia și deontologia este același lucru, că la un anumit nivel nu există diferență între *a fi* și *a trebui să fii*. De altfel, știți că există un principiu fundamental al lui Hegel conform căruia are loc această identificare între *sein* și *sein sollen*, adevăratul *sein* al lucrurilor fiind acel *sein sollen*, acel *a trebui să fie* pe care îl implică” (E. Coșeriu, 1999). Așadar deontologia (ceea ce trebuie să fie, noi creații de cultură și civilizație) este atitudinea care trebuie să meargă în fața ontologiei (ceea ce este dat deja) – astfel încât, prin viziune și libertate corect înțeleasă, care se poate deprinde efectiv, educa – membrii comunităților să se dezvolte creativ, în acord cu comunitatea.

Sunt multe aspecte care pledează pentru faptul că Europa poate oferi un model organic universal de cultură, pentru a institui o civilizație coerentă universal; pentru aceasta ea însăși trebuie să respecte condițiile organice (culturale) ale devenirii, care sunt în orice caz de tip integralist. Subsidiaritatea trebuie să proiecteze la nivel local aceleași principii, care sunt principii ale devenirii umane, omul contribuind prin dezvoltarea sa proprie la dezvoltarea comunității locale și umanității în același timp. Suntem încă în momentul în care unele state preiau – și printre ele, România – modele de lucru particulare ale altor state, dat fiind că principiul intuit al integrării - *unitate în diversitate* - este pe de o parte recepționat incorect iar pe de altă parte, nu este conceptualizat și instrumentat corespunzător de la nivel central european. Prin autori români de amplitudine universală, această lucrare propune un model alternativ de administrare-instituționalizare complet românesc, care permite prin instrumente concrete universale, dezvoltarea omului la toate nivelurile comunității în acord cu redresarea europeană.

Bibliografie

- Borcilă, Mircea, (2001), *Început de drum în studiile integraliste*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, seria Philologia, XLVI, Nr.4, Cluj-Napoca;
 Coșeriu, Eugenio, (1992), *Principiile lingvisticii ca știință a culturii*, în Apostrof, Cluj Napoca, nr.2;

- Coșeriu, Eugen, (2003), *Universalitățile limbajului (și altele)*, în „Dacoromania”, serie nouă, VII – VIII, 2002 – 2003, Cluj-Napoca, p. 19-50;
- Coseriu, Eugeniu, (1999), *Deontologia culturii*, Echinox – ciclul „Conferințele Echinox”, nr. 7-8-9, Cluj-Napoca;
- Coșeriu, Eugen (1994), *Prelegeri și conferințe*, editor Eugen Munteanu, în «Anuar de lingvistică și istorie literară», editat de Institutul de Filologie Română «A. Philippide» din Iași, (1992-1993);
- Dumitriu, Anton, (1987), *Culturi eleate și culturi heracleitice*, Ed. Cartea Românească, București;
- Dumitriu, Anton, (1984), *Aletheia. Încercare asupra ideii de adevăr în Grecia antică*, Ed. Eminescu, București;
- Heidegger, Martin, (1988), *Repere pe drumul gândirii*, Ed. Politică, București;
- Marino, Adrian (1992), *Europa: o idee în expansiune*, în „Transilvania”, Nouă serie nouă, Anul XXI (XCVIII), Nr 3-4;
- Motocu, Marius, (2012), *A Transdisciplinary Understanding for Economic Risk Management*, in *Transdisciplinarity and Sustainability*, The Atlas Publishing, Lubbock, Texas, p.58-75;
- Mureșan, Lucia (2015), *Dimensiunea universală a orașului inteligent*, în *Orașul Inteligent*, Ediția a II-a, Ed. Economică, București, p.29 – 45;
- Mureșan, Lucia, (2012), *Un model transdisciplinar al comunicării*, (PhD. diss, Universitatea Babeș - Bolyai, Cluj Napoca), http://ciret-transdisciplinarity.org/biblio/biblio_pdf/Lucia_Muresan%20final.pdf ;
- Nicolescu, Basarab, (2009), *Ce este realitatea? Eseu în jurul gândirii lui Stéphane Lupasco*, traducere din limba franceză de Simona Modreanu, Ed. Junimea, Iași;
- Nicolescu, Basarab, (1999), *Transdisciplinarity. Manifest*, Ed. Polirom, Iași;
- Nicolescu, Basarab, (2010), *Methodology of Transdisciplinarity – Levels of Reality, Logic of the Included Middle and Complexity*, The Atlas, *Transdisciplinary Journal of Engineering & Science* Vol. 1, No. 1, pp. 19-38;
- Nicolescu, Basarab, (2012), *International Congresses on Transdisciplinarity: Their Importance for the Emergence of a Transdisciplinary Methodology*, in *Transdisciplinarity and Sustainability*, TheAtlas Publishing, Lubbock, Texas, pp. 1-7;
- Nicolescu, Basarab, (2006), *Transdisciplinarity – Past, Present and Future, Moving Worldviews – Reshaping sciences, policies and practices for endogenous sustainable development*, COMPAS Editions, Holland, p.142-166;
- Nicolescu, Basarab, (2011), *Mecatronică și transdisciplinarity*, *Convorbiri literare*, Nr.12, Iași;
- Nicolescu, Basarab, (2010), *Methodology of Transdisciplinarity – Levels of Reality, Logic of the Included Middle and Complexity*, The Atlas, *Transdisciplinary Journal of Engineering & Science* Vol. 1, No. 1, pp. 19-38;
- Popescu, Livia, (2009), *Perspective teoretice în analiza problemelor sociale*, curs doctoral 2008-2009 sem I, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca;
- Păun, Nicolae, O'Neill, Michael, (2008), *Europe's Constitutional Crisis: International perspectives*, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca..